BÜTÜN YÖNLERİYLE

SAVAŞ

BU ÇALIŞMAYI DESTEKLEYEN KURUMLAR

ENSAR NEŞRİYAT TİC. A.Ş.

© Eserin her türlü basım hakkı anlaşmalı olarak Ensar Neşriyat'a aittir.

ISBN: 978-625-6132-83-2

Sertifika No: 50201

Kitabın Adı

BÜTÜN YÖNLERİYLE SAVAŞ

Editörler

Doç. Dr. Kadir GÖMBEYAZ

Doç. Dr. Ahmet EKŞİ

Dr. Riad DOMAZETİ

Ali SATILMIŞ

Ahmet Faruk GÖKSÜN

Yayın Yönetmeni

Hüseyin KADER

Adem SAYDAN

Kapak

Halil YILMAZ

Baskı

Uzunist Dijital Matbaa A.Ş.

Akçaburgaz Mahallesi 1584 Sk. No: 21 Esenyurt-İstanbul

Tel: 0212 945 48 42 uzunistdijital@gmail.com

Sertifika No: 68922

1. Basım

Ekim 2025

İletişim

Ensar Neşriyat Tic. A.Ş.

Düğmeciler Mah. Karasüleyman Tekke Sokak No: 7 Eyüp Sultan / İstanbul

Tel: (0212) 491 19 03 - 04 Faks: (0212) 438 42 04

www.ensarnesriyat.com.tr siparis@ensarnesriyat.com.tr

FİLİSTİNLİ İSLAMİ DİRENİŞ HAREKETLERİNİN CİHAT ESNASINDA İSLAM HUKUKUNA BAĞLI KALMA DERECELERİ KARŞILAŞTIRMALI ANALİTİK BİR ÇALIŞMA

Eymen el-MEBHÛH[*]
Çev. Ahmet Faruk GÖKSÜN[**]

Giriş

Konunun Önemi

Filistin davası, İslami bilinçte merkezi bir yer tutmaktadır. Bunun nedeni sadece kutsal topraklarla, yani iki kıbleden ilki ve haremeynin üçüncüsü olan mübarek Mescid-i Aksa ile olan bağlantısı değil, aynı zamanda adil bir davayı, yani kutsal toprakların, uzun süredir işgal altında olan ve temel haklarından mahrum bırakılan bir ulusun haklarını temsil etmesidir. Bu çatışmanın merkezinde, silahlı İslami direniş bayrağını dalgalandıran kilit aktörler olarak İslam Direniş Hareketi (Hamas) ve Filistin İslami Cihad Hareketi'nin önderliğinde İslami direniş hareketleri ortaya çıkmıştır. Bu hareketler, hedeflerini ve araçlarını belirlerken öncelikli referanslarının İslam hukuku olduğunu ilan etmişlerdir.[1]

* Dr., Akademisyen Usva Vakfı

** Arş. Gör., Kocaeli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Hukuku Anabilim Dalı, ahmetfarukgoksun@gmail.com ORC-ID 0000-0003-0107-0492

1 Filistin Davası Etkileşimli Ansiklopedi | İslami Direniş Hareketi Sözleşmesi, (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://www.palquest.org/ar/historictext/9672/%D9%85%D9%8A%D8%AB%D8%A7%D9%82-%D8%AD%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%82%D8%A7%D9%88%D9%85%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A%D8%A9-%D8%AD%D9%85%D8%A7%D8%B3-%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86

* İslami Cihad: Üniversite öğrencileriyle başlayan bir direniş hareketi | Ansiklopedi ..., (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2014/2/12/%D8%AD%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A

* Hamas belgesi: Taktiksel değişiklik mi, stratejik dönüşüm mü? (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://acpss.ahram.org.eg/News/16318.aspx

Bu önemli rol ve ilan edilmiş otorite göz önüne alındığında, bu hareketlerin uygulamalarını analiz etmek ve İslam hukukunda belirtilen cihad kurallarına ve düzenlemelerine ne ölçüde uyduklarını değerlendirmenin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu analiz, kullanılan direniş yöntemlerinin meşruiyeti ve bunların çatışma ile İslam ve Müslümanların dünyadaki imajı üzerindeki etkisi konusunda yaygın bir tartışma olduğu göz önüne alındığında, daha da önem kazanmaktadır. Ayrıca, farklı tarihsel bağlamlarda formüle edilen cihad hükümlerini, uzun süreli işgal, güç eşitsizliği ve uluslararası hukukun karmaşıklığı ile karakterize edilen çağdaş çatışmanın gerçekliğine uygulamak, araştırma ve inceleme gerektiren önemli fıkhî ve siyasi zorluklar ortaya çıkarmaktadır.[2] Bu hareketlerin direniş bağlamında İslam hukukunu nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını anlamak, onların motivasyonları ve stratejileri hakkında daha derin bir kavrayış sağlamakta, eylemlerinin ve etkilerinin eleştirel ve objektif bir değerlendirmesine katkıda bulunmaktadır.

Araştırmanın Problemi

Bu araştırma aşağıdaki ana soru etrafında şekillenmiştir: Filistinli İslami direniş hareketleri, özellikle Hamas ve İslami Cihad, pratik eylemlerinde ve resmî açıklamalarında İslam hukukunda belirtilen cihad kurallarına ve düzenlemelerine ne ölçüde uymaktadır?

Bu ana soru, çalışmanın yanıtlamaya çalıştığı birkaç alt soruya ayrılmaktadır

• İslam hukukunda, düşmanı hedef alma kuralları (savaşçılar ile savaşçı olmayanları ayırt etme), esirlere yönelik muamele, mülkiyetin korunması, savaş ilanı ve ateşkesin sonuçlandırılması gibi savaş operasyonlarının yürütülmesiyle ilgili cihadın en önemli hükümleri nelerdir?

2 Savaş, İslam ve Yaşamın Kutsallığı: İslam Askeri Hukukunda Saldırganlığın Yasaklanması - Yaqeen Enstitüsü, (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://yaqeeninstitute.org/read/paper/%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B1%D8%A8%D9%8F-%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8F-%D9%88%D8%AD%D9%8F%D8%B1%D9%85%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%8A%D8%A7%D8%A9-%D8%AD%D8%B8%D8%B1-%D8%A7%D9%84

* Cihad mı Direniş mi: Kavramlar Üzerine Diyaloglar - Dr. Walid Mustafa Shawish, (erişim tarihi 13 Nisan 2025). https://walidshawish.com/%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D8%A3%D9%85-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%82%D8%A7%D9%88%D9%85%D8%A9-%D8%AD%D9%88%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%81%D8%A7%D9%87%D9%8A%D9%85

* İslam Direniş Hareketi Hamas Medya Ofisi - Masrawy, (erişim tarihi 13 Nisan 2025). https://hamasinfo.info/wp-content/uploads/2024/04/ar-documents.pdf

• Hamas ve İslami Cihad kendilerini nasıl tanımlamaktadır? Kuruluş belgeleri ve resmî açıklamalarına dayanarak, İsrail işgaline karşı direnişlerini İslami bir bakış açısıyla nasıl meşrulaştırmaktadırlar?

• Bu iki hareketin İsrail işgaline karşı mücadelelerinde kullandıkları en önemli belgelenmiş askeri uygulamalar ve taktikler nelerdir?

• Bu uygulamalar, muteber fıkıh kaynaklarından çıkartılmış şer'î ölçütler ve hükümler ışığında nasıl değerlendirilebilir? Beyan ettikleri ilkeler ile fiili uygulamaları arasında tutarlılık veya tutarsızlık var mıdır?

• Bu hareketlerin kullandığı direniş yöntemlerinin meşruiyeti ve İslam'da savaş ahlakına ne ölçüde bağlı kaldıkları konusunda günümüzdeki en önemli hukuki ve akademik tartışmalar nelerdir?

Araştırmanın Yöntemi

Bu soruları yanıtlamak için çalışma, betimsel-analitik yönteme ve karşılaştırma yöntemine dayanmaktadır. İlk olarak, İslam hukukunda cihad ve direniş ile ilgili temel kavramları tanımlayıp açıklanacak ve Hamas ile İslami Cihad kuruluş belgeleri ve resmi yayınları[3] aracılığıyla tanıtılacaktır. İkinci olarak, bu hareketlerin saha uygulamaları, aşağıdakiler dahil olmak üzere çeşitli kaynaklardan yararlanarak analiz edilecektir

3 Filistin Davası Etkileşimli Ansiklopedi | İslami Direniş Hareketi Sözleşmesi, (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://www.palquest.org/ar/historictext/9672/%D9%85%D9%8A%D8%AB%D8%A7%D9%82-%D8%AD%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%82%D8%A7%D9%88%D9%85%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A%D8%A9-%D8%AD%D9%85%D8%A7%D8%B3-%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86

* İslami Cihad.. Ortaya çıkışı üniversite öğrencileri ile başlayan direniş hareketi – Ansiklopedi (erişim tarihi 13 Nisan 2025). https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2014/2/12/%D8%AD%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A

* Hamas Belgesi, Taktiksel değişiklik mi stratejik dönüşüm mü? (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://acpss.ahram.org.eg/News/16318.aspx

- **İslami hareketler ve askeri kanatları tarafından yayınlanan resmi açıklamalar:** Kassam Tugayları[4] ve Kudüs Seriyyeleri'nin[5] açıklamaları ve liderlerinin konuşmaları[6] gibi.

4 Şehit İzzettin Kassam Tugayları, Filistin İslami Direniş Hareketi (Hamas) Askeri Kanadı Şehit İzzettin Kassam Tugayları Sitesi, (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://alqassam.is-best.net/

* Kassam Tugayları – Menar Kanalı Sitesi- Lübnan (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://www.almanar.com.lb/tag/%D9%83%D8%AA%D8%A7%D8%A6%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B3%D8%A7%D9%85

* Hamas'ın 23. Kuruluş Yıl Dönümü Kassam Tugayları Açıklamaları (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://ikhwanwiki.net/index.php?title=%D8%A8%D9%8A%D8%A7%D9%86_%D9%83%D8%AA%D8%A7%D8%A6%D8%A8_%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B3%D8%A7%D9%85_%D9%81%D9%8A_%D8%A7%D9%84%D8%B0%D9%83%D8%B1%D9%8A_%D8%A7%D9%84%D9%80(23)_%D9%84%D8%A5%D9%86%D8%B7%D9%84%D8%A7%D9%82%D8%A9_%D8%AD%D9%85%D8%A7%D8%B3

* Kassam, Husilerin Soykırıma Karşı Gazze'ye Desteğini Övüyor, Anadolu Ajansı, (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://www.aa.com.tr/ar/%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84/%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B3%D8%A7%D9%85-%D8%AA%D8%B4%D9%8A%D8%AF-%D8%A8%D8%A5%D8%B5%D8%B1%D8%A7%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%88%D8%AB%D9%8A%D9%8A%D9%86-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%AF%D8%B9%D9%85-%D8%BA%D8%B2%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D9%85%D9%88%D8%A7%D8%AC%D9%87%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%A8%D8%A7%D8%AF%D8%A9-/3537293

5 Kudüs Tugayları Askeri Açıklamalar (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://saraya.ps/statements

* Kudüs Tugayları iki İsrailli insansız hava aracını ele geçirdiğini açıkladı. Anadolu Ajansı (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://www.aa.com.tr/ar/%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84/%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D9%8A%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%AF%D8%B3-%D8%AA%D8%B9%D9%84%D9%86-%D8%B3%D9%8A%D8%B7%D8%B1%D8%AA%D9%87%D8%A7-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D9%85%D9%8F%D8%B3%D9%8A%D8%B1%D8%AA%D9%8A%D9%86-%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%D9%8A%D8%AA%D9%8A%D9%86-%D8%A8%D8%BA%D8%B2%D8%A9-/3533226

* Açıklamalar: Filistin'deki İslami Cihad Hareketi Sitesi (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://jehad.ps/category/4

* Kudüs Tugayları, İslami Cihad Hareketi'nin Askeri Kanadı (erişim tarihi 13 Nisan 2025), https://saraya.ps/

* Filistin'deki İslami Cihad Hareketi Sitesi, (erişim tarihi 13 Nisan 2025), https://jehad.ps/

6 Filistin'deki Hamas Hareketi Mücahitlerinin Şer'î Duruşları Hakkında Açıklamaları, (erişim tarihi 13 Nisan 2025), https://almojaded.com/2021/12/08/10517/

* Hamas, İslami Cihad ve Halk Cephesi Savaşı Kızıştırmayı Benimsiyor, Arap Gazetesi, (erişim tarihi 13 Nisan 2025) https://www.alarab.co.uk/%D8%AD%D8%B1%D9%83%D8%AA%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D9%88%D8%AD%D9%85%D8%A7%D8%B3-%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%AC%D8%A8%D9%87%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B4%D8%B9%D8%A8%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D8%AA%D8%A8%D9%86%D9%89-%D8%AE%D9%8A%D8%A7%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B5%D8%B9%D9%8A%D8%AF

* Hamas- İslami Cihad Çatışması. Nehhâle Neden Hareketin Liderlerine Saldırdı? Bevvâbetü'l-Harekâti'l-İslâmiyye, (erişim tarihi 13 Nisan 2025), https://www.islamist-movements.com/59523

Rapor: İslami Cihad Hamas ile Yeniden Organize Olmaya Hazırlanıyor. 24NEWS, (erişim tarihi 13 Nisan 2025), https://www.i24news.tv/ar/%D8%A3%D8%AE%D8%A8%D8%A7%D8%B1/middle-east/1683710826-%D8%AA%D9%82%D8%B1%D9%8A%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A-%D9%8A%D8%B3%D8%AA%D8%B9%D8%AF-%D9%84%D8%B1%D8%AF-%D9%85%D9%86%D8%B3%D9%82-%D9%85%D8%B9-%D8%AD%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%AD%D9%85%D8%A7%D8%B3

* İslami Cihad ve Savaş: Duruş, Dönüşümler, İttifaklar, (erişim tarihi 13 Nisan 2025), https://www.palestine-studies.org/ar/node/1655288

* Heniye Suikastini Kınamak için Ürdün'deki İşgalci İsrail Konsolosluğu Yakınında Gösteri, (erişim tarihi 13 Nisan 2025) Youtube, https://m.youtube.com/watch?v=Z-tHBMeu8P8

* Hamas Sinvar'ın Ölümünü Onaylıyor, Kassam Filistin Özgür Olana Kadar Cihada Devam Edeceğini Taahhüt Ediyor, (erişim tarihi 13 Nisan 2025), https://aawsat.com/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%A7%D9%84%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A/%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B4%D8%B1%D9%82-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A/5072362-%D8%AD%D9%85%D8%A7%D8%B3-%D8%AA%D8%A4%D9%83%D8%AF-%D9%85%D9%82%D8%AA%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%86%D9%88%D8%A7%D8%B1-%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B3%D9%91%D8%A7%D9%85%C2%A0%D8%AA%D8%AA%D8%B9%D9%87%D8%AF-%D9%85%D9%88%D8%A7%D8%B5%D9%84%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D8%AD%D8%AA%D9%89-%D8%AA%D8%AD%D8%B1%D9%8A%D8%B1

- **Güvenilir uluslararası ve bölgesel insan hakları örgütleri tarafından yayınlanan raporlar:** Olayları belgelemek ve bunların siviller ve tutuklular üzerindeki etkisini değerlendirmek için İnsan Hakları İzleme Örgütü, Uluslararası Af Örgütü ve Birleşmiş Milletler raporları gibi raporlara başvurulmaktadır.
- **Akademik çalışmalar ve özel analizler:** Filistin meselesini ve İslamcı hareketleri farklı perspektiflerden (siyasi, sosyal, hukuki, fıkhî) ele alan çalışmalar.
- **Karşılaştırmalı Yöntem:** Son olarak İslami hareketlerin belgelenmiş uygulamalarını hem klasik hem de çağdaş muteber fıkıh kaynaklarından çıkartılmış cihad hükümleri ve düzenlemeleriyle karşılaştırmak için karşılaştırmalı bir yaklaşım kullanılacaktır. Filistin-İsrail çatışmasının özel bağlamı dikkate alınarak İslami hareketlerin yakınlaşma ve ayrışma noktaları belirlenecek ve varsa farklılıkların nedenlerini analiz edilecektir.

Araştırmanın Yapısı

Bu rapor beş ana bölüme ayrılmıştır:

- **Birinci Bölüm:** Hamas ve İslami Cihad'a odaklanılarak Filistin'de İslami direniş hareketlerinin ortaya çıkışı ve gelişimi, bunların tarihsel, entelektüel ve örgütsel bağlamı ele alınmaktadır.
- **İkinci Bölüm:** Cihad ve direnişin İslam hukukundaki hükümlerini, cihadın tanımı ve türleri, amaçları, koşulları ve denetimleri ile savaşmayanların, esirlerin ve mülkiyetin korunmasına ilişkin savaş ahlakını ayrıntılı olarak incelemekte ve çağdaş direniş fıkhını tartışmaktadır.

D9%84%D8%AB%D9%88%D8%B1%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%-D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B9%D8%B8%D9%85-%-D9%8A%D8%B3%D8%AA%D9%82%D8%A8%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%85%D9%8A%-D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%A7%D9%85-%D9%84%D8%AD%D8%B1%D9%83%D8%A9-%-D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%-D8%A7%D9%85%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%81%D9%84%D8%B3%D8%B7%D9%8A%D9%86%-D9%8A%D8%A9-%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%88%D9%81%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D9%85%-D8%B1%D8%A7%D9%81%D9%82

* Kalibaf, Nehhâle'yi Karşılıyor ve İslami ve Hamas'ın Direnişin Simgesi Olduğunu Vurguluyor. Kanâtü'l-Alemi'l-İhbâriyye, (erişim tarihi 13 Nisan 2025), http://www.alalam.ir/news/6294948/%D9%82%D8%A7%D9%84%-D9%8A%D8%A8%D8%A7%D9%81-%D9%8A%D8%B3%D8%AA%D9%82%D8%A8%D9%84-%D8%A7%-D9%84%D9%86%D8%AE%D8%A7%D9%84%D8%A9-%D9%88%D9%8A%D8%A4%D9%83%D8%AF-%-D8%A7%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%87%D8%A7%D8%AF-%D9%88%D8%A7%D9%84%-D9%85%D9%82%D8%A7%D9%88%D9%85%D8%A9-%D9%87%D9%85%D8%A7-%D8%B1%D9%85%-D8%B2-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%B1

Azzâm: İslami Cihad Şikâkî'nin Kurduğu Aslı Korudu, Serâye'l-Kuds, (erişim tarihi 13 Nisan 2025), https://saraya.ps/post/32004/%D8%B9%D8%B2%D8%A7%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%AC%-D9%87%D8%A7%D8%AF-%D8%AD%D8%A7%D9%81%D8%B8%D8%AA-%D8%B9%D9%84%D9%89-%-D9%85%D8%A7-%D8%A8%D9%86%D8%A7%D9%87-

- **Üçüncü Bölüm:** Hamas ve İslami Cihad'ın uygulamalarına ilişkin bir vaka çalışması sunmaktadır. Bu çalışma, Hamas ve İslami Cihad'ın resmi söylemleri ve direniş için yasal gerekçeleri ile hedef belirleme, esir ve rehinelere yönelik muamelesi ve ateşkeslerle ilgili belgelenmiş saha uygulamalarının analizini içermektedir.
- **Dördüncü Bölüm:** Bu bölümde, bu uygulamaların şer'î ölçülere ne derece uyduğu değerlendirilmekte, siyasi ve askeri bağlamın etkisi dikkate alınarak bu konulara ilişkin en önemli fıkhî ve akademik tartışmalar ele alınmaktadır.
- **Beşinci Bölüm:** Bu bölümde, çalışmanın bulguları özetlenmekte ve bu alanda yapılacak araştırmalar için bazı öneriler ve gelecekteki beklentiler sunulmaktadır.

1. Filistin'deki İslami Direniş Hareketleri: Kökenleri ve Gelişimi

Filistinli İslami direniş hareketlerinin İslam hukukuna ne ölçüde bağlı olduklarını anlamak için öncelikle bu hareketlerin kökenleri ile entelektüel ve örgütsel gelişimlerinin bağlamını anlamak gerekir. Bu hareketlerin ortaya çıkışı Filistin ulusal hareketinin seyrinde önemli bir dönüşüm yaratmış ve on yıllardır hâkim olan seküler ve milliyetçi akımlara İslami bir alternatif sunmuştur.

1.1. İslam Direniş Hareketlerinin Ortaya Çıkışının Tarihsel Bağlamı

Filistin'deki İslami direniş bir anda ortaya çıkmamış, karmaşık tarihsel, siyasi ve sosyal faktörlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. 1948'deki Nekbe ve ardından Filistin halkının yerinden edilmesi ve sürgüne gönderilmesi, geleneksel liderlik ve stratejilerin etkinliği hakkında soruların ortaya çıkmasına neden olan derin bir şok oluşturmuştur. 1967 savaşında Arap ordularının yenilgisi, krizi derinleştirmiş ve Filistin Kurtuluş Örgütü'nde o dönemde hâkim olan Arap milliyetçiliği ve seküler eğilimlere karşı duyulan hayal kırıklığını pekiştirmiştir.

Bu bağlamda, Filistin halkının bazı kesimleri, özellikle 1970'lerden beri Arap ve İslam dünyasında büyüyen İslami uyanıştan etkilenenler, çözümün kapsamlı bir yaşam biçimi, güç ve gurur kaynağı olarak İslam'a dönüşte yattığına dair bir inanca sahip olmaya başlamıştır. Bu inanç, İsrail işgalinin giderek artan baskı ve yerleşim politikaları izlediği işgal altındaki Filistin topraklarında verimli bir zemin buldu.

1940'larda Filistin'de şubeler açan Müslüman Kardeşler, bu hareketin entelektüel ve örgütsel kuluçka merkezi olarak önemli bir rol oynadı. Grup başlangıçta davet çalışmaları, sosyal hizmet ve eğitime odaklanmış olsa da işgalin artan baskısı ve 1980'lerde barışçıl müzakerelere yönelmeye başlayan Filistin Kurtuluş Örgütü'nün ideolojisindeki değişiklikler, İslamcı hareket içindeki yeni nesilleri silahlı direnişi daha açık ve etkili bir şekilde benimsemeye itti. 1987'deki ilk Filistin intifadası, İslamcıların işgalle doğrudan çatışmaya dahil olmaları ve organize İslamcı direniş hareketlerinin ortaya çıkmasıyla bir dönüm noktası oldu.

1.2. İslam Direniş Hareketi (Hamas)

İslam Direniş Hareketi (Hamas), Filistin'deki İslam direniş hareketinin en belirgin tezahürüdür. Aralık 1987'de ilk intifadanın patlak vermesiyle resmi olarak kurulmuş ve işgale karşı koymak için Filistin'deki Müslüman Kardeşler'in askeri ve siyasi kolunu oluşturmuştur.

1.2.1. İdeolojik ve Örgütsel Kökler

Hamas'ın ideolojik ve örgütsel kökleri doğrudan Müslüman Kardeşler'e kadar uzanmaktadır. 1988 yılında yayınlanan ilk tüzüğünde, hareketin "Filistin'deki Müslüman Kardeşler'in bir kolu" olduğu açıkça belirtilmektedir. Hareket, İslam'ı "kapsamlı bir yaşam biçimi" olarak benimsemekte ve fikirlerini, kavramlarını ve algılarını buradan türetmekte ve eylemlerinde buna atıfta bulunmaktadır.

1.2.2. İlk Tüzük (1988)

Ağustos 1988'de yayınlanan ilk tüzük, hareketin kurucu ideolojik vizyonunu yansıtıyordu. Tüzük, Filistin topraklarının "kıyamet gününe kadar Müslüman nesiller için İslami bir miras" olduğunu ve bu toprakların hiçbir kısmının terk edilemeyeceğini teyit ediyordu. Tüzük, Filistin topraklarının "Yahudiler tarafından gasp edilmesi" karşısında, tüm Filistin'i kurtarmak için cihad yapmanın "her Müslüman için farzı ayn" olduğunu kabul ediyordu. Tüzük ayrıca Yahudilere yönelik sert ifadeler içeriyordu ki bu da yaygın eleştirilere ve antisemitizm suçlamalarına yol açtı.

1.2.3. Entelektüel ve Siyasi Gelişim (2017 Belgesi)

Neredeyse otuz yıl sonra, önemli siyasi ve saha değişiklikleri ışığında, Hamas Mayıs 2017'de "İlkeler ve Genel Politikalar Belgesi"ni yayınladı. Bu belge, ilk tüzüğü açıkça iptal etmese de hareketin söyleminde dikkate değer bir gelişmeyi temsil ediyordu.

1.2.4. Tanım ve Müslüman Kardeşler ile İlişkisi

Belge, Hamas'ı "Filistin İslami ulusal kurtuluş ve direniş hareketi" olarak tanımladı ve Müslüman Kardeşler'in bir kolu olduğuna açıkça atıfta bulunmaktan kaçınırken, "mutedil orta yol" İslami referansını vurguladı. Bu değişiklik, bölgesel ve uluslararası baskıyı hafifletmek ve Filistin ulusal karakterini vurgulamak için hareketin ideolojik köklerinden vazgeçmeden yapılan bir girişim olarak yorumlandı.

1.2.5. Filistin ve 1967 Sınırları Hakkındaki Tutum

Belge, tarihi Filistin'in "nehirden denize kadar" Filistin halkının toprağı olduğunu ve bu toprakların tamamen kurtarılmasının taviz verilemez nihai hedef olduğunu teyit ederken, 4 Haziran 1967 sınırları içinde tam egemenliğe sahip bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasının ve mültecilerin geri dönüşünün "ortak ulusal konsensüs formülü" olduğunu kabul etti. Bu tutum, belgenin yerleşim politikası güden İsrail'in tanınması veya haklardan feragat anlamına gelmediğini belirtmesine rağmen, hareketin gösterdiği siyasi pragmatizmin boyutu hakkında yaygın bir tartışma başlattı. Bazıları bu değişimi siyasi gerçeklikle başa çıkma isteği olarak görürken, diğerleri bunu tüm Filistin'i kurtarma stratejik hedefini değiştirmeyen bir taktik olarak görüyor. "Sınırlar" yerine "1967 sınırları" teriminin kullanılması, bunların nihai sınırlar olarak tanınmasını reddetme anlamı taşıyabilir.

1.2.6. Çatışma ve Yahudiler Hakkındaki Tutum

Son belge, "Siyonist projeyi" "ırkçı, saldırgan, sömürgeci ve yayılmacı bir proje" olarak, Yahudileri ise semavi bir dinin takipçileri olarak açıkça ayırmakta ve çatışmanın Yahudilerin dinleri nedeniyle onlara yönelik olmadığını vurgulamaktadır.

1.2.7. Direniş ve Cihad

Belge, işgale karşı mücadeleyi tanımlamak için öncelikle "direniş" terimini kullanmış ve bunun her vesilesini meşru bir hak olarak değerlendirmiştir. Bu mücadelenin merkezinde ise "stratejik bir seçenek" olarak "silahlı direniş" yer almaktadır. İlk tüzükte neredeyse tamamen "cihad"a odaklanan dil kullanımından, "direniş" teriminin daha geniş bir şekilde kullanılmasına doğru olan bu dilsel değişim, ulusal ve uluslararası hukuk söylemlerinde hâkim olan yaklaşımla uyumludur.

1.2.8. Siyasi sistem

Hareketin son belgesi, çoğulculuk, demokrasi, ulusal ortaklık ve seçim yoluyla iktidarın devri konusundaki inancını teyit etmiştir. Ayrıca Filistin Kurtuluş Örgütü'nü (FKÖ) Filistin halkının "ulusal çerçevesi" olarak kabul etmiş ve Hamas da dahil olmak üzere tüm güçleri kapsayacak şekilde demokratik temeller üzerinde yeniden yapılandırılmasını talep etmiştir.

1.2.9. Örgütsel Yapı ve Askeri Kanat

Hamas, Şura Konseyi ve Siyasi Büro'yu içeren kurumsal bir sisteme dayanmaktadır. 1991 ortasında resmi olarak kurulan askeri kanadı (İzzeddin el-Kassam Tugayları), Filistin'deki en önde gelen askeri güç olarak kabul edilmektedir (ancak askeri faaliyetler daha önce başlamıştır). Tugaylar ve taburlar gibi düzenli ordulara benzer bir örgütsel yapıya sahiptir ve yerel olarak üretilen roketler dahil olmak üzere silah üretme ve geliştirme kapasitesine sahiptir. Tugaylar, hedeflerinin tüm Filistin'i kurtarmak ve Filistin halkının haklarını güvence altına almak olduğunu ve faaliyetlerinin Filistin'in tarihi sınırları ile sınırlı olduğunu beyan etmektedir.

1.3. Filistin'deki İslami Cihad Hareketi

İslami Cihad Hareketi, Hamas'tan sonra Gazze Şeridi'ndeki en büyük ikinci İslami direniş grubu olarak kabul edilmektedir.

1.3.1. Kökenleri ve ideolojisi

Hareket, 1979 İran İslam Devrimi'nin fikirlerinden etkilenen başta Dr. Fethi Şikâkî, Dr. Abdulazîz Avde ve diğerleri olmak üzere bir grup genç Filistinli tarafından 1981 yılında Gazze Şeridi'nde resmi olarak kurulmuştur. Bu kurucular, Müslüman Kardeşler'in silahlı mücadeleyi gerçekçi ve dinamik bir öncelik olarak benimsemekte yavaş davrandığını düşündükleri için bu gruptan ayrıldılar. Hareket, başından itibaren Filistin davasının merkezi önemine ve tüm Filistin'i kurtarmak için silahlı cihadın gerekliliğine odaklanmış ve yerleşimci "İsrail" ile herhangi bir uzlaşma çözümü veya barış anlaşmasını reddetmiştir.

1.3.2. Hedefler ve İlkeler

Hareketin temel hedefi, tüm Filistin topraklarını kurtarmak ve İsrail yerleşimlerini ortadan kaldırmaktır. Hareket, bunu başarmanın tek yolunun silahlı mücadele olduğunu düşünmektedir. Hareket ayrıca, Filistinli, Arap ve İslam halkla-

rını mücadeleye katılmaya teşvik etmenin önemine ve Filistin sahnesinde İslamcı ve ulusal güçlerin birleşmesinin gerekliliğine inanmaktadır.

1.3.3. Örgütsel Yapı ve Askeri Kanat

Hareketin örgütsel yapısı genel konferans, şura konseyi ve genel sekreterden oluşmaktadır. Askeri kanadı, "Seyfü'l-İslam" ve "Cihad Eden İslami Kuvvetler" gibi ilk askeri hücrelerden gelişerek bugünkü askeri yapısına kavuşan Kudüs Seriyyeleri'dir. Kudüs Seriyyeleri, uzun tarihi boyunca intihar bombalamaları, roket saldırıları ve işgal güçleriyle doğrudan çatışmalar dahil olmak üzere çok sayıda askeri operasyon gerçekleştirmiştir.

1.3.4. Hamas ile İlişkiler

Hamas ve İslami Cihad arasındaki ilişkiler, özellikle yerleşimci İsrail ile askeri çatışmalarda, "Ortak Direniş Komutanlığı" çerçevesinde iş birliği ve koordinasyon ile karakterize edilir. Her iki örgüt de İslam'ı referans noktası olarak alır, Filistin'i kurtarmak ve uzlaşmayı reddetmek gibi genel hedefleri paylaşır. Ancak aralarında bazı taktiksel farklılıklar da bulunmaktadır.

1.3.5. Odak Noktası ve Öncelikler

Cihad Hareketi öncelikle askeri eylem ve silahlı direnişe odaklanmakta ve siyasi sürece veya seçimlere katılmamaktadır, Hamas ise özellikle 2006 Filistin seçimlerinde kazandığı zaferden sonra siyasi ve askeri eylemler arasında denge kurmaya çalışmaktadır.

1.3.6. Dış ilişkiler

İslami Cihad'ın İran ile ilişkisi, Tahran'dan doğrudan mali ve askeri destek aldığı için Hamas'ınkinden daha güçlü ve daha görünürdür. İslami Cihad'ın askeriyeye yoğun olarak odaklanması ve 2006'dan sonra Hamas'ın aksine yönetim ve siyasete doğrudan dahil olmaması, ona askeri manevra alanı sağlamakta ve Gazze'deki iktidar gücü olarak Hamas'ın üstlenmesi gereken doğrudan siyasi sonuçları dikkate almak zorunda kalmadan daha sert pozisyonlar almasına olanak tanımaktadır. Ortak operasyon odası içindeki koordinasyona rağmen, roller ve sorumluluklardaki bu farklılık, özellikle çatışmayı yönetme ve işgal ile sükuneti sağlama konusunda iki hareket arasında zaman zaman ortaya çıkan bazı gerilimleri açıklamaktadır. İslami Cihad, bağımsız olarak askeri operasyonlar başlattığında, Hamas için siyasi ve güvenlik sorunları yaratabilmekte ve İslamcı direniş kampı içindeki ittifak ve rekabetin karmaşık dinamiklerini ortaya çıkartmaktadır.

1.4. Diğer İslami Direniş Grupları

Hamas ve İslami Cihad'ın yanı sıra, Filistin sahnesinde aktif olan, ancak daha küçük ve daha az etkili olan, İslami veya milliyetçi bağlantıları olan başka direniş grupları da vardır. Bunların en önemlileri şunlardır:

1.4.1. Halk Direniş Komiteleri

Bu gruplar 2000 yılında ikinci intifada ile ortaya çıkmış ve çeşitli gruplardan gelen üyelerden oluşmaktadır. Silahlı direniş yaklaşımını benimsemektedirler. Askeri kanatları "en-Nâsır Salahaddîn Tugayları"dır.

1.4.2. Filistin Mücahitleri Hareketi

Bu, 2001 yılında el-Fetih'ten ayrılan silahlı bir İslami gruptur. Askeri kanadı "Mücahitler Tugayları"dır.

1.4.3. Filistin Özgürlük Hareketi

2006 yılında El Fetih'ten ayrılan küçük bir milliyetçi grup olup, askeri kanadı "Ensar Tugayları"dır.

Bu küçük gruplar genellikle Gazze Şeridi'ndeki "Filistin Direniş Grupları Ortak Operasyon Odası" çerçevesinde askeri operasyonlara katılmaktadır.

2. İslam Hukukunda Cihad ve Direnişle İlgili Hükümler

İslami direniş hareketlerinin uygulamalarını anlamak ve değerlendirmek için bunların dayandığı şer'î çerçeveyi, yani İslam'da cihad ve direnişle ilgili hukuk ilkelerini incelemek gerekir. Bu hukuk ilkeleri, İslam'da güç kullanımını düzenleyen bir dizi hüküm, ilke ve hedefi içerir.

2.1. Cihadın Tanımı ve Çeşitleri

2.1.1. Cihadın Sözlük ve Terim Anlamı

Sözlükte cihad; çaba harcamak ve meşakkat sarf etmek anlamına gelir.

Terim olarak ise fakihler cihadı, İla-yı Kelimetullah veya saldırıları püskürtmek için kafirler, isyancılar veya savaşçılarla mücadele etmek için çaba ve enerji sarf etmekle ilgili benzer ifadelerle tanımlarlar. Bazı fakihler, Allah yolunda her türlü çabayı (can, dil ve mal ile cihad gibi) içeren genel anlamdaki "cihad" ile cihadın bir parçası olan "savaşmak" arasında ayrım yaparlar.

2.1.2. Meşru Savaşın Çeşitleri

Fakihler, meşru savaşın iki ana türünü birbirinden ayırmaktadırlar:

Savunma Cihadı: Bu, Müslüman topraklarına saldıran veya kutsallarını ihlal eden bir düşmanla savaşmaktır. Bu, şartlar gerçekleştiğinde saldırıya uğrayan ülkenin halkı ve onlara yakın olanlar için farzı ayn'dır. Yani saldırgan düşmanı püskürtmek için bunu yapabilecek herkesin katılması gerekir. Savunma cihadının temel amaçları, dini, hayatı, onuru, toprakları ve mülkiyeti korumak, zayıflara yardım etmek ve saldırıları püskürtmektir.

Saldırı Cihadı: İslam'ın yayılmasının önündeki engelleri kaldırmak ve İlayı Kelimetullah amacıyla kâfirlerin kendi topraklarında savaşmaya başlanmasıdır. Alimlerin çoğunluğuna göre, bu farzı kifayedir. Yani yeterli sayıda Müslüman bu yükümlülüğü üstlenirse, geri kalanlar günahtan kurtulur. Saldırı cihadının, bir imamın (Müslüman hükümdar) varlığı ve cihad yapma yeteneği gibi koşulları vardır. Saldırı cihadının amaçları arasında, fitneyi (şirk ve insanları Allah'ın yolundan uzaklaştırma) ortadan kaldırmak ve insanların İslam'ın çağrısını duymalarını ve özgürce benimsemelerini sağlamak yer almaktadır.

Cihad, terörizm ve haydutluk arasındaki fark: Şeriat hukuku, meşru cihad ile terörizm (masum insanları terörize etmek) ve haydutluk (yol kesmek ve kişilere ve mallara yasadışı saldırıda bulunmak) arasındaki farkı vurgular. Cihadın kendi kuralları, ahlakı ve meşru hedefleri vardır, oysa terörizm ve haydutluk yasaklanmış suçlardır.

2.2. Cihadın Şer'î Maksatları

İslam'da cihad başlı başına bir ibadettir ve müstakil bir ibadet olduğu için Yüce Allah dünyevi ödüller (ganimet, güç ve zafer) ve ahiret ödülleri (şehitler için cennette ayrılmış yüz derece ile temsil edilir) belirlemiştir. Cihadın şeriat tarafından tanımlanan daha yüksek hedefleri vardır ve bunların en önemlileri şunlardır:

2.2.1. Zaruriyyatı Hamseyi Korumak

Din, hayat, akıl, nesil ve serveti korumak şeklindeki beş temel esas şeriat hukukunun en önemli hedefleri arasında sayılır. Allah yolunda cihad, bu beş temel esası saldırılardan korumayı amaçlar, fitneleri ve bunları kışkırtanları ortadan kaldırmaya katkıda bulunur.

2.2.2. Cihad Bir Araçtır, Amaç Değildir

Bazı alimler, cihadın kendi başına bir amaç değil, İla-yı Kelimetullah, adaletsizliği ortadan kaldırmak, adalet ve merhameti sağlamak gibi daha yüksek hedeflere ulaşmak için bir araç olduğu görüşündedir. İmam İz b. Abdusselam şöyle demektedir: "Cihad, imandan sonra ikinci sırada yer alır, çünkü kendi başına kıymetli bir şey değildir. Bilakis vacip olan şeylere ulaşmaya vesile olduğu için vacip kılınmıştır."

2.2.3. Denge Fıkhı

Cihad hükümlerinin uygulanması, savaşmanın yararları ve zararlarının dikkatlice değerlendirilmesini gerektirir. İstenen yarardan daha büyük zarara yol açan savaşlara girmek caiz değildir ve bu, gerçeklerin, yeteneklerin ve olasılıkların dikkatlice değerlendirilmesini gerektirir.

2.3. Cihadın Şartları ve Kuralları

Savaşmak, aşağıdakiler dahil olmak üzere belirli şartlar yerine getirildiğinde ve kurallara uyulduğunda meşrudur.

2.3.1. Vücubiyet Şartlarının Gerçekleşmesi

Cihad (hem savunma hem de saldırı amaçlı), fiziksel ve mali açıdan yeterli olan, yetişkin, aklı başında, özgür Müslüman erkekler için farzı ayn'dır. Kadınlar, çocuklar, akıl hastaları, köleler veya hastalık ya da aşırı yoksulluk nedeniyle yetersiz olanlar için (savunma amaçlı cihad onlar için zorunlu olmadığı sürece) zorunlu değildir

2.3.2. Devlet Başkanının İzni

Fakihlerin çoğu, özellikle saldırı cihadı durumunda, orduyu organize etmek, savaş ilan etmek ve hedefleri belirlemek için devlet başkanının veya meşru yetkilinin iznini şart koşar. Savunma amaçlı cihad durumunda (düşman, Müslüman topraklarına saldırdığında), fakihler savunmanın zorunlu olması sebebiyle cihadı devlet başkanının iznine bağlı olmaksınız gücü yeten her kişi için farzı ayn olarak görürler.

2.3.3. Kapasite ve Yetenek

Düşmanla yüzleşmek için yeterli malzeme ve askeri kapasiteye sahip olmak gerekir ve savaştan zafer veya istenen fayda elde edileceğine dair galibi zan olmalıdır.

2.3.4. Bayrak ve Hedef

Savaş, açık bir bayrak altında ve meşru ve geçerli bir hedef (İla-yı Kelimetullah veya saldırıyı püskürtmek gibi) için yapılmalı, mezhepçi, milliyetçi veya kişisel hedefler için yapılmamalıdır.

2.4. Savaş Adabı (İslam'da Savaş Ahlakı)

İslam hukuku, Müslüman savaşçıların savaş sırasında uymaları gereken bir adap ve ahlak kuralları belirler. Bu kurallar, İslam'da insani hukukun özünü temsil eder:

2.4.1. Savaşçı Olmayanların Korunması

Bu, en temel ve en önemli ilkedir. İslam hukuku, savaşa katılmayan sivilleri, özellikle kadınları, çocukları, yaşlıları, din adamlarını (keşişleri), hastaları, engellileri, yoksulları (işçileri ve emekçileri), çiftçileri, tüccarları ve zanaatkârları, savaşa doğrudan katılmadıkları veya savaşı kışkırtmadıkları ya da planlamadıkları sürece hedef almayı kategorik olarak yasaklamaktadır. Fakihler bunu: "*Allah yolunda, size savaşanlarla savaşın, ama aşırıya kaçmayın. Şüphesiz Allah, aşırıya kaçanları sevmez*."[7] ayetinden ve bu grupların öldürülmesini yasaklayan sarih nebevi hadislerden çıkarmışlardır. İslam hukuku, "harbî" (düşman bir devlete ait olan ve bir antlaşma veya güvenlik anlaşmasıyla bağlı olmayan kişi) ile "sivil" arasında ayrım yapar. Her *harbî* savaşın hedefi değildir; aksine savaş, savaşçılar ve savaşçı olarak kabul edilenlerle sınırlıdır.

2.4.2. Esirlere Yönelik Muamele

Şeriat hukuku, esirlere insani muamele edilmesini, yiyecek, içecek ve giyecek sağlanmasını ve kötü muamele ve işkenceden korunmalarını gerektirir. Savaşın sona ermesinden sonra esirlerin akıbetine gelince, bazı fakihler onların akıbetini iki seçenekle sınırlandırmaktadır: onları serbest bırakma veya Müslüman esirler ya da para karşılığında takas. Diğerleri ise bu konunun devlet başkanına bırakılması ve Müslümanlar için en iyisinin ne olacağına karar verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu; serbest bırakma, takas, köleleştirme veya hatta öldürme olabilir.

2.4.3. Mülkiyetin ve Sivil Nesnelerin Korunması

İslam, askeri amaçlar için gerekli olmadıkça yeryüzünde yolsuzluk yapılmasını ve mülkiyetin tahrip edilmesini yasaklar. Buna meyve ağaçlarının kesil-

7 el-Bakara 2/190.

mesi, ekinlerin yakılması, evlerin yıkılması ve yeme amacı olmadan hayvanların öldürülmesi de dahildir. Burada, meşru askeri hedefler ile korunan sivil nesneler arasında bir ayrım yapılmalıdır.

2.4.4. Anlaşmaların ve Sözleşmelerin Yerine Getirilmesi

İslam, ihanet, aldatma ve antlaşma – anlaşmaların ihlalini yasaklar. Düşmanla bir ateşkes veya barış anlaşması imzalanırsa, karşı taraf bunu ihlal etmedikçe, anlaşmanın şartları yerine getirilmelidir. Ateşkesler genellikle kan dökülmesini durdurmak, diyalog ve uzlaşma sağlamak, esirleri takas etmek veya insani yardımın girmesine izin vermek amacıyla yapılır.

2.4.5. Cesetlere Müsle Yasağı

İslam hukuku, cesetlere müsle (organlarının kesilmesini) yapılmasını kesinlikle yasaklar ve cesetlerin gömülmesini veya ailelerine teslim edilmesini emreder.

2.5. Çağdaş Direniş Fıkhı

Modern çağ, Filistin örneğinde olduğu gibi cihad ilkelerini ulusal kurtuluş hareketleri ve yabancı işgale karşı direniş gerçekliğine uygulamak için çağdaş fıkhî içtihatlar gerektiren yeni zorluklara tanık olmuştur.

2.5.1. Direnişin Meşruiyeti

Çağdaş fıkıh bilimi, işgale karşı direnişin her türlüsünün meşruiyetini genel olarak onaylamakta, bunu şer'î ve hukuki açıdan zorunlu olan savunma cihadının bir türü olarak değerlendirmektedir. Bu anlamı onaylayan çok sayıda fetva ve açıklama bilimsel kurumlar ve şahsiyetler tarafından yayınlanmıştır.

2.5.2. İstişhad Operasyonları

İstişhad operasyonları, çağdaş direniş fıkhında en tartışmalı konulardan biridir. Bazıları bunları izin verirken, diğerleri yasaklamaktadır. Kısaca, fıkhî görüş şu şekilde özetlenebilir.

İzin verenler: Şeyh Yusuf el-Karadâvî (Filistin'e özgü önceki bir fetvada) ve diğerleri de dahil olmak üzere bazı alimler, Filistin direnişi bağlamında bu tür operasyonları askerî açıdan üstün bir düşmanla yüzleşmek için bir "zorunluluk" ve düşmana zarar vererek onu caydırmanın bir yolu olarak kabul ederler. Bunları "en büyük cihad biçimlerinden biri" olarak görürler ve kınanacak bir intihar olarak değerlendirmezler. Çünkü amaç kendini öldürmek değil, Allah yolunda ve

din ile vatanı savunmak için kendini feda etmektir. Bunu, ölüm ihtimali olsa bile düşmanın saflarına dalmanın caiz olması gibi delillere dayandırırlar.

Karşı Çıkanlar ve İhtiyatlı Olanlar: Şeyh İbn Bâz (niyet tamamen Allah içinse bunu intihar olarak görmemektedir) ve Şeyh İbn Useymin (kesin olarak yasakladığı konusunda tartışmalar olsa da) ve diğer alimler, intihar etmeyi yasaklayan genel metinlere -"*Kendinizi öldürmeyin*."[8]- dayanarak, bu tür operasyonların yasak olduğunu veya son derece ihtiyatlı bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini, masum sivillerin öldürülmesine yol açabileceğini, Sünnette bilinen cihad biçimleri arasında yer almadığını ve aşırılık ve radikalizmin kapısını açabileceğini savunmaktadırlar.

Fetvanın Değişimi: Şeyh el-Karadâvî daha sonra, intihar bombalamalarına izin veren fetvasının, Filistin'de direniş için etkili bir alternatifin bulunmaması ve zorunlu durumlarla sınırlı olduğunu, direniş kapasitesinin (roketler gibi) gelişmesiyle birlikte bu tür operasyonlara artık acil bir ihtiyaç kalmadığını ve fetvaların değişen koşullara göre değiştiğini belirtmiştir.

İntihar operasyonları üzerine yapılan bu derin tartışma, sadece metinlerin yorumlanmasında veya zorunluluk ve menfaat gibi fıkıh kurallarının uygulanmasında farklılıkları yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda çağdaş İslam düşüncesinin karşı karşıya olduğu daha büyük bir sorunu da ortaya çıkarır. Bu sorun, kendini öldürmeyi ve masum insanları hedef almayı yasaklayan yerleşik fıkhî hükümleri, tarafların düşmana zarar vermek ve bir tür caydırıcılık veya denge sağlamak için bu tür yöntemlerin tek yol olduğunu düşünmelerine yol açabilecek modern asimetrik çatışmaların gerçekliğiyle nasıl uzlaştırılacağıdır. Yorumlardaki bu farklılık, metinlerin yorumlanmasının ve fıkıh kurallarının uygulanmasının, gerçekliğin anlaşılması, güç dengesinin değerlendirilmesi ve her fakihin (hayatı korumak veya düşmana zarar vermek ve saldırısını püskürtmek gibi) öncelikleri tarafından nasıl etkilendiğini göstermektedir.

2.5.3. Direniş ve Terörizm Arasında Ayrım Yapmak

Çağdaş İslam hukuku ve uluslararası hukuk, işgalci ordusunu hedef alan meşru direniş ile sivilleri ayrım gözetmeksizin hedef alarak terör yaymak ve gayri meşru siyasi hedeflerine ulaşmak isteyen terörizm arasında ayrım yapmak için kriterler belirlemeye çalışmaktadır. Sorun, özellikle Filistin örneğinde, direnişin imajını çarpıtmak ve meşruiyetini ortadan kaldırmak için bu iki kavramı kasıtlı olarak karıştırma girişimlerinde yatmaktadır. Filistin durumunun karmaşıklığı ve

8 en-Nisâ 4/29.

Siyonist işgalin niteliği, siviller ile askeri personeli birbirinden ayırmayı son derece zorlaştırmaktadır. Yerleşimci İsrail, başlangıçta sivil giysili askerler olarak Filistin'e gelen yerleşimcilerin omuzlarında kurulmuş olup sömürgeci ve yerleşimci hedefleri çeşitli sivil yaşam kılıfları altında gizlenmiştir.

3. Vaka Çalışması: Şeriat Hukuku Işığında Hamas ve İslami Cihad'ın Uygulamaları

Cihad ve direnişin yasal çerçevesini inceledikten sonra bu bölüm, Hamas ve İslami Cihad'ın fiili uygulamalarını analiz etmeye geçerek, bunları yukarıda özetlenen şer'î ilke ve hükümlerle karşılaştırmaktadır. Analiz, iki hareketin resmi söylemlerine, açıklamalarından elde edilen belgelere, insan hakları örgütlerinin raporlarına ve akademik çalışmalara dayanmaktadır ve bunları çürütürken, bunların dayandığı bilimsel ve mantıksal hataları ortaya koymaktadır.

3.1. Resmi Söylem ve Direnişin Şer'î Temeli

Hamas ve İslami Cihad, öncelikleri ve ifadeleri bazen farklılık gösterse de direnişlerinin İslami dayanağını vurgulamaktadır.

3.1.1. Hamas

Tüzük (1988): İlk tüzük, direnişi sağlam bir dini temele oturtmakta ve cihadı Filistin'i kurtarmak için bireysel bir yükümlülük olarak görmektedir. Tüzük, Filistin'i vazgeçilemez bir İslami vakıf toprağı olarak kabul etmektedir.

Prensipler Belgesi (2017): Belge, İslami referansları ulusal ve hukuki dil ile harmanlayan bir söylem sunmaktadır. Hareket, bu belgede kendisini "Filistin İslami ulusal kurtuluş ve direniş hareketi" olarak tanımlamaktadır. Belge, İslam'ın "referans çerçevesi" olduğunu vurgulamakta ve onu "barış ve hoşgörü" ve "mutedil orta yol" dini olarak tanımlamaktadır. Belge ayrıca "Siyonist proje" ile "Kitap Ehli" olarak nitelendirilen Yahudiler arasındaki çatışmayı birbirinden ayırmaktadır. Silahlı direnişi "stratejik bir seçenek" ve ilahi hukuk ile uluslararası hukuk tarafından garanti edilen meşru bir hak olarak tanımlamaktadır. Belge, ulusal konsensüs formülü çerçevesinde, 1967 sınırları içinde bir Filistin devletinin kurulmasını, yerleşimci İsrail'i tanımadan ve Filistinlilerin batıda denizden, doğuda nehre, kuzeyde Nâkûra'dan, güneyde Kızıldeniz'deki Emru'r-Reşâş'a kadar tüm Filistin topraklarında devlet kurma hakkından vazgeçmeden, geçici bir çözüm olarak nispeten kabul etmektedir.

3.1.2. İslami Cihad Hareketi

Hareketin yayınları ve liderlerinin konuşmaları (kurucu Fethi Şikâkî ve şu anki Genel Sekreter Ziyad en-Nehhâle gibi) silahlı cihadın tüm Filistin'i kurtarmanın tek ve en iyi yolu olduğunu vurgulamaktadır. İslami Cihad Hareketi liderleri ayrıca Filistin davasını ümmetin merkezi davası olarak görmektedir ve bu durum devam ettiği sürece ümmet hiçbir siyasi çözümü veya Siyonist varlığın tanınmasını kabul edemez. İslami Cihad Hareketi liderlerinin konuşmaları, Siyonist projeye karşı mücadelede bölgedeki direniş güçleriyle, özellikle İran'la ittifaklarını vurgulamakta, ancak mutlak bir bağlılığı reddetmektedir.

3.1.3. Operasyonların Gerekçesi ve Ahlaki Bağlılık

Her iki hareket de askeri operasyonlarını İsrail'in devam eden yerleşimci saldırıları, kuşatma, işgal ve Filistin halkına ve kutsal mekanlara yönelik ihlallere yanıt olmasıyla gerekçelendirmektedir. Her iki hareketin direniş faaliyetlerinin belirtilen hedefleri arasında düşmanı caydırmak, tutukluları serbest bırakmak, kuşatmayı kırmak ve toprakları kurtarmak yer almaktadır.

Hareketlerin liderleri genellikle sivillere mümkün olduğunca zarar vermeme ve savaşta İslami ahlak kurallarına bağlı kalma taahhütlerini vurgulayan açıklamalar yayınlamaktadır. Örneğin, 7 Ekim 2023'teki saldırının ardından Hamas liderleri, savaşçılarına kadın, çocuk ve yaşlıları hedef almamaları talimatı verildiğini belirten açıklamalar yayınlamıştır. 2017 tarihli bir Hamas belgesinde de İslam'ın zulmü yasakladığı ve mazlumlara yardımı teşvik ettiği belirtilmiştir.

Burada, hareketin dini ve ahlaki yükümlülüklerine bağlılığı ve İslam'daki cihad kuralları ve ilkelerine özel önem vermesi açıkça görülmektedir. Ancak, Filistin direniş hareketlerinin İslam hukukuna, adil devlet sözleşmelerine ve yasalarına uymak için gösterdiği tüm çabalara rağmen, Batılı kurumlar tarafından yayınlanan araştırma ve raporlar, Hamas'ın resmi söylemi ile sahadaki eylemleri arasında bir uçurum olduğunu iddia etmektedir. Ne yazık ki bu kurumlar uluslararası ve yerel yaptırımların uygulandığı Siyonistlerin belgelenmiş suçlarına göz yummakla kalmayıp sürekli olarak Siyonist suçluların tarafını tutmaktadırlar. Bu önyargıyla yetinmeyen bu kurumlar, kurban teriminin Siyonist failler için kullanılması gerektiğini düşünmektedir.

Bu çalışmada araştırmacı, bir dizi soru sorarak bu araştırma merkezlerinin iddia ettiği uçurumla ilgili şüpheleri açıklığa kavuşturmaya çalışmaktadır: Bu çalışmaların iddia ettiği, Filistin'deki İslami direniş hareketlerinin beyanları ve

tüzükleri ile direnişteki davranışları arasındaki çelişki, karmaşık savaş koşullarında bunları birbirinden ayırmanın zorluğundan mı kaynaklanmaktadır yoksa bu, savaşçıların planlama, uygulama ve kontrolündeki eksikliklerden mi kaynaklanmaktadır? Ya da bu durum hareketler arasında silahlı yerleşimcileri meşru hedefler olarak gören bazı gerekçelerden de anlaşılabileceği gibi "sivil" veya "meşru hedef" kavramının farklı bir tanımını mı yansıtmaktadır? Yoksa caydırıcılık stratejisinin bir parçası olarak veya Filistinli sivillerin hedef alınmasına yanıt olarak, sözde sivilleri hedef almaya yönelik kasıtlı bir politika mı vardır? Bu soruların yanıtlanması, belgelenmiş saha uygulamalarının dikkatli bir analizini gerektirmektedir.

3.2. Saha Uygulamalarının Analizi

Şer'î kurallara uygunluğun kapsamını incelemek için sahadaki hareketlerin fiili uygulamaları analiz edilmeli ve şer'î kurallarla mukayese edilmelidir.

3.2.1. Hedef Alma

Hedeflerin Niteliği: Hareketler, yerleşimci İsrail'in saldırılarına yanıt olarak, İsrail'in askeri hedeflerini (askerler, üsler, araçlar) ve düşman yerleşkelerini ve İsrail'in işgal ettiği yerleşim bölgelerinde yer alan şehirleri açıkça hedef almaktadır.

Kullanılan Silahlar: Direniş hareketlerinin askeri kapasiteleri arasında sınırlı etki ve ateş gücüne sahip basit roketler, çeşitli menzil ve isabet oranlarına sahip havan topları, patlayıcı cihazlar, hafif silahlar ve insansız hava araçları bulunmaktadır.

Kara Saldırıları (Aksa Tufanı Gibi): İnsan Hakları İzleme Örgütü, Uluslararası Af Örgütü ve Birleşmiş Milletler soruşturma komiteleri gibi Siyonist propaganda ile uyumlu uluslararası insan hakları örgütleri, yerleşimci İsrail tarafından finanse edilen kuruluşların yayınladığı raporlara dayanarak, Filistin direniş gruplarının 7 Ekim 2023'teki saldırıda aşağıda belirtilen şekillerde uluslararası insani hukuku ihlal ettiğini iddia etmişlerdir.

Sivillerin Kasıtlı Olarak Öldürülmesi: Sivil olduğu iddia edilen insanları evlerinde ve halka açık yerlerde (Nova müzik festivali ve plajlar gibi) silah, el bombası ve kundaklama ile hedef almak.

Gelişigüzel Saldırılar: Bu kuruluşlar raporlarında, Filistin direnişinin yerleşimci İsrail'e gelişigüzel binlerce roket attığını ve siviller olduğunu iddia ettikleri kişileri öldürdüğünü söylemektedir.

Rehine Alma: Bu kurumlar tarafından yayınlanan raporlarda, işgalci İsrail hükümetinin sivil (kadınlar, çocuklar ve yaşlılar) ve askeri personel olduğunu iddia ettiği yaklaşık 250 kişinin esir alındığı veya bu raporların iddia ettiği gibi "rehine" alındığı ve Gazze'ye götürüldüğü iddia edilmektedir.

Cinsel Şiddet: Birleşmiş Milletler ve İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün raporları, saldırılar sırasında tecavüz ve zorla çıplak bırakma dahil olmak üzere cinsel şiddet uygulandığını gösteren kanıtlar ortaya koymaktadır. Raporlara göre, bu eylemler savaş suçu teşkil etmekte ve bazıları (sivil nüfusa yönelik yaygın ve sistematik saldırıların bir parçası olarak öldürme ve rehin alma gibi) insanlığa karşı suç teşkil edebilir durumdadır. Bu uygulamalar, sivilleri hedef almayı, rehin almayı ve cesetlere müsle yapmayı yasaklayan İslam hukuku ve uluslararası insani hukukun temel ilkelerini açıkça ihlal etmektedir. Siyonist tutukluların itirafları sayesinde tüm dünya, bu sahte iddiaların hiçbirinin gerçekleşmediğine ikna olmuştur. Bu husus tüm Arap ve yabancı haber kanallarında görülmekte[9] ve bu yalanları yaygınlaştıranlar, önceki raporlarında yalan söylediklerini ve halkı yanılttıklarını kendileri itiraf etmektedir.

İstişhat Operasyonları: Bu operasyonlar, özellikle ikinci intifada sırasında, İslami hareketlerin temel taktiği idi ve esas olarak askeri ve yerleşim yerlerindeki toplanma noktalarını hedef alıyordu. Batılı kurumlar tarafından yayınlanan raporlar, bu operasyonların bazen sözde sivillerin toplandığı yerleri (otobüsler, pazarlar, restoranlar) hedef aldığını iddia etmektedir.

3.2.2. Esirlere ve Rehinelere Yönelik Muamele

Esir alma: Hareket, Filistinli mahkumlarla takas etmek amacıyla çeşitli operasyonlarda işgalci İsrail askerlerini esir almıştır. Örneğin, 2006 yılında Gilad Şalit isimli asker esir alınmıştır.

Rehineler (7 Ekim): Aksa Tufanı Operasyonu, çok sayıda askeri rehinenin yanı sıra sivil olduğu iddia edilen kişilerin de rehin alınmasını içermiştir.

Gözaltı Koşulları ve Muamelesi: Esirlere ve rehinelere yönelik muameleye ilişkin anlatımlar farklılık göstermektedir. Hareketlerin resmî açıklamaları, İslam öğretilerine uygun olarak iyi muamele edildiğini belirtmektedir. Takas anlaşmalarıyla serbest bırakılan mahkumların çoğu nispeten kabul edilebilir koşullardan bahsederken, Batılı kurumların raporları bazı mahkumların farklı ifadeler verdiğini ve zorlu gözaltı koşullarından bahsettiğini göstermektedir. Siyonist propaganda makinesi tarafından desteklenen bu raporların bazıları, bazı tutukluların

9 https://www.al-akhbar.com/Palestine/377037

işkence gördüğünü, kötü muameleye maruz kaldığını ve öldürüldüğünü iddia etmiştir. Tüm bunlar, direniş tarafından yayınlanan raporlar ve takas anlaşmalarıyla serbest bırakılan tutukluların kendileri tarafından yalanlanmıştır. Bu tutukluların, Siyonist ölüm makinesi tarafından birden fazla kez hedef alındığı belirtilmiştir.

3.2.3. Barış Anlaşması ve Ateşkes

Özellikle Hamas olmak üzere direniş hareketleri, çatışmanın çeşitli aşamalarında geçici ateşkesleri kabul etmişlerdir. Örneğin, Kasım 2023'teki ateşkes, esir ve rehinelerin takasına yol açmış, 2025'in başında da bir ateşkes sağlanmıştır.

Hamas'ın 2017 tarihli belgesinde, "geçici ateşkes"in kabulü, temel ilkelerden ödün vermeden "savaştan bir nefes alma" olarak ifade edilmektedir.

Ateşkeslere bağlılığın derecesi, Filistin tarafı ile işgalci İsrail arasında birçok oturumda karşılıklı suçlamaların konusu olmuştur.

Şer'î açıdan, Müslümanların imamı veya lideri, kan dökülmesini durdurmak, savaşa hazırlanmak veya müzakere etmek gibi bir çıkar gördüğü takdirde ateşkesin caiz olduğu kabul edilir. Bu, Müslümanlar zayıf olduğunda veya daha büyük bir çıkar elde etmek için ateşkesin caiz olması ilkesi ile tutarlıdır.

3.3. Kanıt İçeren Belgeler

Bu çalışma, hareketlerin uygulamalarını belgelemek için çeşitli kaynaklara dayanmaktadır:

Resmî Açıklamalar: Kassam Tugayları ve Kudüs Tugayları'nın açıklamaları ile Hamas belgeleri, beyan edilen tutumların ve askeri eylemlerin gerekçelerinin göstergesi olarak kullanılmaktadır.

Görsel Materyaller: Askeri kanatlar tarafından operasyonlarını belgelemek için yayınlanan video ve fotoğrafların analizi. Bu görsel materyaller, operasyonların ve kullanılan taktiklerin doğası hakkında fikir vermektedir.

Hukuki Raporlar: İnsan Hakları İzleme Örgütü, Uluslararası Af Örgütü ve Birleşmiş Milletler organları (OHCHR ve Bağımsız Uluslararası Soruşturma Komisyonu gibi) tarafından yayınlanan raporlar, bağımsız olduğunu iddia eden ancak aslında Siyonist yerleşim makinesi tarafından yönlendirilen belgeler sunmaktadır (bu kurumlar tarafından yayınlanan bu yanıltıcı raporlar, işgalci İsrail'e karşı imtiyazlı davrandıkları için çok eleştirilmiştir).

Akademik Çalışmalar: Uzmanlık gerektiren çalışmalar, direniş uygulamalarının fıkhî, kanuni ve siyasi bağlamlarına ilişkin daha derin analizler sunmaktadır.

Bu çeşitli kaynakların bir araya getirilmesi, İslamcı direniş hareketlerinin uygulamaları ve bağlılıklarını beyan ettikleri şer'î otorite ışığında bu uygulamaların değerlendirilmesi konusunda daha kapsamlı, ancak karmaşık bir tablo ortaya koymaktadır. Filistin'deki İslami direniş hareketlerinin İslam hukukuna uymak ve İslam hukukuyla çelişmeyen uluslararası sözleşme ve yasalara riayet etmek konusundaki taahhütlerini aştığını iddia eden Batılı kurumlar tarafından yayınlanan raporlara erişim, bu kurumların Siyonist propagandaya yönelik imtiyazın boyutunu ortaya koymaktadır. Bu da Müslümanların bu kurumlara ve sık sık yayınladıkları bilgilere güvenmemelerini gerektirmektedir.

3.4. Batı Kurumlarının İddialarına Yanıtlar

Basitçe söylemek gerekirse, bu kurumlara, çok sayıda uzmanın yüzlerce yayın, haber, röportaj ve diğer kaynaklar aracılığıyla çürütmüş olduğu birçok konuda, İslam hukukuna aykırı olarak nitelendirilebilecek eylemlerle ilgili iddialarında doğruluk ve doğru metodolojiyi dikkate almadıkları şeklinde yanıt verilebilir. Burada, aşağıdaki kilit noktalara odaklanmak istiyorum.

Bu kurumlar, Filistin direniş hareketlerinin sözde sivilleri hedef aldığını iddia ediyorlar, ancak gerçekte işgalci İsrail, bu iddialarında başbakanlarından başlayarak, anaokullarındaki öğretmen ve eğitimcilere kadar uzanan geniş bir savaş suçluları grubuna dayanmaktadır. Bu kişilerin, işgalci İsrail'in gençlerini Filistinliler, Araplar ve Müslümanlardan nefret etmeye teşvik etmekle doğrudan ilgileri olduğu birçok belgelenmiş vakada kanıtlanmıştır. Bu durum, birçok çatışma sırasında bu İsrail'in liderleri tarafından da yinelenmiştir.[10] Ne yazık ki, bu kuruluşların İsrail'e yönelik imtiyazlı tavrı, Filistinlilere, Müslümanlara ve insanlığa karşı işlenen bu suçları belgelemelerini engellemektedir.

Bu kurumların Filistin direniş hareketlerinin bir silah cephaneliğine sahip olduğu iddiası, okuyucuları ve gözlemcileri bu hareketlerin düzenli orduların sahip olduğu silahlara benzer silahlara sahip olduğuna inandırarak, insanların zih-

10 https://www.omandaily.om/%D8%A3%D9%81%D9%83%D8%A7%D8%B1- https://www.omandaily.om/%D8%A3%D9%81%D9%83%D8%A7%D8%B1-%D9%88%D8%A2%D8%B1%D8%A7%D8%A1/na/%D8%A7%D9%84%D8%AE%D8%B7%D8%A7%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D9%8A%D9%84%D9%8A-%D9%86%D8%AD%D9%86-%D9%86%D9%82%D8%A7%D8%AA%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%8A%D9%88%D8%A7%D9%86%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%A8%D8%B4%D8%B1%D9%8A%D8%A9; https://www.youtube.com/watch?v=sd3kW4qnB5c

ninde bu hareketlerin düzenli ordularla aynı yükümlülüklere tabi olması gerektiği izlenimini yaratmaktadır. Oysa gerçekte, direniş hareketlerinin sahip olduğu tüm silahlar, bu kurumların sivil olduğunu iddia ettiği kişiler, örneğin işgalci İsrail yerleşimcileri ve bu kurumların ait olduğu Batı ülkelerinin vatandaşları arasında dağıtılan hafif silahlardır.

Bu kurumlar her zaman Siyonist anlatının yanında yer almaktadırlar. Aksi takdirde, Nazi Siyonist ordusunun on binlerce Filistinliye karşı işlediği suçları belgelemekte neredeydiler? Şanlı Aksa Tufanı Operasyonu'ndan sonra, Filistin direnişinin anlatısını dinlemek için Gazze Şeridi'ne gitmek yerine, Siyonist liderlerin ağzından yalanları dinlemek için Siyonist devlete koştuklarında neredeydiler?

Bu kurumlar, işgalci İsrail'in genel nüfusunu sivil olarak tanımlarlar, oysa bunlar işgalciler ve yerleşimcilerdir. Hiçbirinin Filistin topraklarında ikinci büyükbabasına kadar uzanan bir soy ağacı yoktur. Aksine, her birinin bu topraklarda kökleri olmayan yerleşimciler olduklarını açıkça gösteren farklı pasaportları vardır.

4. Şer'î Kurallara Uygunluğun Değerlendirilmesi ve Fıkhî Tartışmalar

Bu bölümde, önceki bölümde belgelenen Hamas ve İslami Cihad'ın saha uygulamalarının, İslam hukukundaki cihad ve direniş hüküm ve düzenlemelerine ne ölçüde uygun olduğu değerlendirilirken, bu konulara ilişkin en önemli çağdaş fıkhî ve akademik tartışmalar gözden geçirilmektedir.

4.1. Uygunluk Değerlendirmesi

Belgelenen uygulamalar ile şer'î standartlar arasında yapılan karşılaştırma, bazı kurum ve çalışmaların bakış açısına göre uygun olma ve olmamam alanlarını ortaya koyarken, Filistin çatışmasının karmaşık koşulları ışığında içtihat ve yorum gerektiren gri alanları da ortaya çıkarmaktadır.

4.1.1. Karşılaştırma Tablosu

Şer'î prensip / uygulama	**Şer'î hüküm / muteber fıkhî görüş**	**Kanıtlanmış Uygulama (Hamas)**	**Kanıtlanmış Uygulama (İslami Cihad)**	**Hareketin Resmi / Muhtemel Gerekçesi**	**Değerlendirme Uygun Olma / Uygun Olmama**
İşgale karşı direnişin meşruiyeti	Güç yetmesi durumunda vacip (Savunma cihadı)	Direnişi bir hak ve stratejik bir seçenek olarak benimser.	Cihadı tek çözüm olarak benimseme	Can, toprak ve mukaddesatı savunma Saldırıyı püskürtme	Uygun (Meşru prensiplere)
Sivillerin korunması (kasıtlı/ gelişigüzel saldırılar yapılmaması)	Kesinlikle haram (Onlardan savaşanlar hariç)	Sivillerden uzak durmanın gerekliliğine dair açıklamalar	-	Uygulamanın aynısıyla karşılık vermeyi reddetme Bazı durumlarda yerleşimci olmayan sivillerinin ayrımının zor olması. Sivilleri kasıtlı olarak hedef almanın inkar edilmesi	Filistinli hareketlerin uygun davranması Batılı kurumların uygun davranılmadığı iddiası
İstişhat Operasyonları	Fıkhî tartışma konusu (Bazılarına göre caiz bazılarına göre haram	İstişhat operasyonları gerçekleştirdi. (Özellikle ikinci intifada esnasında	İkinci intifada esnasında istişhat operasyonları gerçekleştirdi.	Güçlerin eşit olmaması sebebiyle zorunluluk Hasar verme Cihadın en üst seviyesi olarak düşmanı korkutarak sindirmek	Meselenin aslı fıkhî tartışma konusudur. Geriye durumu değerlendirme ve operasyonel bağlam ile etkisine göre en uygun eylem planını belirleme hakkı kalmaktadır.
Esirlere Yönelik Muamele	Onlara güzel muamele, işkencenin haram olması, seçenekler (serbest bırakma, fidye, köleleştirme, öldürme)	Asker Gilad Şalit'in esir alınması, 7 Ekim esirlerinin rehin tutulması, Takas esnasında bir kısmının serbest bırakılması	7 Ekim esirlerinin rehin tutulması	İslam'a göre güzel muamele Filistinli esirleri özgürleştirmek için takas işlemleri	Uygundur. Bu, direniş tarafından yayınlanan tarafsız raporlara ve görsel materyallere, ayrıca bir dizi Siyonist mahkumun kendi itiraflarına dayanmaktadır.
Mülkiyetin Korunması	Askeri bir gerekçe olmaksızın yakıp yıkma ve bozgunculuğun yasaklanması	Mülkiyet ile alakalı durumlarda şer'î ahkama uygun davranma	Mülkiyet ile alakalı durumlarda şer'î ahkama uygun davranma	Baskın operasyonlarının bir parçası sayılabilir. Bütün unsurlara hakim olmanın zorluğu. Sahiplerinin yerleşimci olması sebebiyle mülklerin mubah görülmesi	Uygun
Barış Anlaşması ve Ateşkes	Maslahat durumunda caiz. Uyulması gerekli	2023 örneği gibi süreli ateşkesleri kabul etme	Ortak operasyon odasının onayladığı anlaşmalara uyma	Savaşa dinlenme arası Taktiksel hedeflerin gerçekleşmesi (esir takası, yardımların girişi	Uygun (Maslahat durumunda ateşkesi kabul etme prensibine göre

4.1.1. Uyumluluğun Analizi

Uyumluluk: İslami direniş hareketlerinin davranışları ile İslam hukuk standartları arasındaki uyumluluk, bazı Batılı kurumların, Siyonist propaganda makinesinin etkisiyle, İslami direniş hareketlerinin Siyonist baskı makinesinin işlediği suçlara kıyasla milyonda birden az ihlal işlediğini iddia etmelerine rağmen, her açıdan açıktır. Ancak bu kurumlar insaflı değiller. Çünkü işgalciye direnme hakkı, işgal altındaki kişilere tanınan bir haktır ve bu hak dini ve kanuni açıdan meşrudur. İnsaflı raporlar ve olaylar, Filistin'deki İslami hareket savaşçılarının, Siyonist işgalci İsrail'in yerleşim yerlerinden sivil olarak tanımlanabilecek kişilere karşı davranışlarında şeriat standartlarına uygun bir disiplin sergilediklerini kanıtlamıştır. İstişhat operasyonları ve diğer isabetsiz füze saldırıları konusunda ise, şeriat hukuku alimleri arasında önemli bir hukuki görüş ayrılığı bulunmaktadır. Bu görüş ayrılığını inceledikten sonra, doğru değerlendirme, Siyonist yerleşimci İsrail'in suçlarıyla mücadele etmek için koşulların izin verdiği araçları seçme konusunda direniş liderlerine aittir. Esirlere yönelik muamele konusunda ise tarafsız araştırmalar, fotoğraf ve videolar, Filistin direniş hareketlerinin esirlerini korumak için en yüksek önlemleri aldıklarını göstermiştir. Ancak direnişin birçok esirini tehlikeye atan, barbar Siyonist baskıdır. Buna karşılık, uluslararası ve Batılı kuruluşlar, suçlu işgalci İsrail hapishanelerinde işkence gören binlerce Filistinliye göz yummakta ve tek bir Siyonist esirin durumunu abartmak için acele etmektedir.

Mülkiyetin korunması konusunda ise, çatışmalar Filistin direniş hareketlerinin, direniş için operasyonel olarak gerekli olduğu veya belirli bir durumu değerlendirme haricinde bu tür mülkiyeti herhangi bir tehlikeye maruz bırakmamaya büyük özen gösterdiğini kanıtlamıştır. Barış anlaşması ve ateşkes konusunda ise direniş hareketlerinin, işgalci İsrail'in üzerinde anlaşmaya vardığı her şeyi temin etmesi karşılığında yükümlülüklerine bağlı kaldıklarını kesin olarak kanıtlanmıştır.

4.2. Çağdaş Fıkhî ve Akademik Tartışmalar

Filistinli İslami direniş hareketlerinin uygulamaları, çağdaş Filistin çatışması bağlamında şeriat hukukunun nasıl uygulanacağına dair fıkhî ve akademik çevrelerdeki tartışmaları yansıtmaktadır.

Destekleyenler: Uluslararası Müslüman Alimler Birliği gibi birçok İslam alimi ve kuruluşu, Filistin'i kurtarmak ve halkını desteklemek için savunma cihadının vacip olduğunu vurgulamaktadır. Onlar, işgal ve saldırganlık karşısında silahlı direniş dahil her türlü direnişi meşru bir hak olarak görmekte ve vacip ola-

rak kabul etmektedir. Bazıları, zorunluluk ve eşitsizlik bağlamında istişhat operasyonlarını caiz görmektedir. Genel olarak sömürgeci İsrail'in yerleşimcilerini (siviller olarak tanımlananlar dahil) hedef almak, sömürgeci İsrail'in toplumunun tamamen askeri veya işgalci olduğu düşüncesiyle veya Filistinli sivillerin hedef alınmasına bir yanıt olarak sıklıkla haklı gösterilmektedir.

Karşı Çıkanlar ve İhtiyatlı Olanlar: Öte yandan, tartışmalı hükümetlere ve otoritelere bağlı diğer akademisyenler ve fakihler, siviller olduğunu iddia ettikleri kişileri hedef almanın mutlak olarak yasak olduğunu vurgulayarak, bu bağlamda misliyle muamele veya zaruret ilkesini reddetmektedirler. Ayrıca İstişhat operasyonlarını yasaklamakta ve bunu intihar ve haram olan cana kıyma eylemleri olarak görmektedirler. Meşru direnişi terörizmle karıştırmanın Filistin davasına ve İslam'a zarar verdiğine inanmaktadırlar. Bazıları, yeterli kapasiteye sahip olmak veya zafer olasılığının yüksek olması gibi cihad koşullarına sıkı sıkıya bağlı kalınmamasını eleştirmekte ve bazı operasyonların Müslümanlara daha büyük zarar verebileceğine inanmaktadırlar. Birleşik bir merkezi otorite veya kabul edilmiş bir lider olmadan askeri eylemin meşruiyeti konusunda da (özellikle saldırı cihadı noktasında) tartışmalar vardır. Nitekim savunma cihadı bu hususta daha az sorun teşkil etmektedir.

Akademik Çalışmalar: Çok sayıda akademik çalışma, uluslararası hukuk ve şeriat hukuku perspektifinden Filistin direnişinin meşruiyetini ele almış ve bu konudaki karmaşıklıkları ve sorunları vurgulamıştır. Bazı çalışmalar, uluslararası hukuka uygun olarak kendi kaderini tayin hakkı ve işgale karşı meşru direniş üzerine odaklanırken, diğerleri uluslararası insani hukuk ışığında fiili uygulamaları analiz etmekte ve tüm tarafların ihlallerini belgelemektedir. Çağdaş İslam düşüncesinde cihad ve direniş hukukunun gelişimi ve siyasi bağlamların bunun üzerindeki etkisini ele alan çalışmalar da bulunmaktadır.

Bağlamın Etkisi: Bu fıkhî tartışmalar, Filistin davasının siyasi ve askeri bağlamından ayrı düşünülemez. Uzun süreli işgal, Gazze'ye uygulanan abluka, askeri güçteki büyük dengesizlik ve uluslararası adaletin yokluğu algısı, metinlerin yorumlanmasını ve hukuk kararlarının uygulanmasını etkileyen faktörlerdir. Bazıları, zorunluluk veya çaresizlik baskısı altında çatışma kurallarının daha hoşgörülü yorumlarına başvurabilirken, diğerleri ise sahadaki koşullar, düşmanın niteliği ve hukuk kurallarının yazıldığı dönemde Müslümanların durumu ile bugün Müslümanların durumu arasındaki farklara bakılmaksızın şer'î kısıtlamalara bağlı kalmaktadır.

Bu fıkhî ve akademik farklılıklar, yalnızca dini metinlerin yorumlanması ve tefsirindeki farklılıkları yansıtmakla kalmamaktadır. Aynı zamanda Filistin-İsrail çatışmasının doğası, siyaset ve direnişte dinin rolü ve uluslararası hukuk ve küresel insani standartlarla ilişkisi konusunda farklı siyasi ve ideolojik pozisyonlarla da yakından bağlantılıdır. Her türlü direnişi destekleyen fetvalar, genellikle çatışmayı öncelikle varoluşsal ve dini bir savaş olarak gören ve saldırganlığı mümkün olan her yolla püskürtme görevini vurgulayan taraflarca yayınlanmaktadır. Öte yandan, çekinceler ve eleştiriler, hükümet ve siyaset referanslarına daha fazla öncelik veren, çatışmanın gerçekliğinde uygulanamaz koşullar dayatan veya hakların elde edilmesi için uluslararası hukuka bağlı kalınmasını isteyen fıkhî veya akademik akımlardan gelebilir. Ayrıca, belirli eylemlerin "meşru direniş" mi yoksa "terörizm" mi olduğu konusundaki tartışma, bu konuyu çevreleyen siyasi ve ideolojik çatışmanın bir parçasıdır. Fıkıh ve siyaset arasındaki bu örtüşme, fıkhî disiplinin kapsamını değerlendirmeyi, nasları, mekasıdı, realiteyi ve sonuçları birlikte dikkate almayı gerektiren karmaşık bir mesele haline getirmektedir. Son karar, asıl olarak meydanda yer alanların, onların endişelerini taşıyan ve vizyonlarını paylaşanlarındır.

5. Sonuç ve Tavsiyeler

5.1. Sonuçların Özeti

Bu çalışma, Filistin'deki İslami direniş hareketlerinin özellikle **Hamas** ve **İslami Cihad**ın cihad ve direnişe ilişkin İslam hukukunun hükümlerine ne ölçüde bağlı kaldığını incelemeyi amaçlamaktadır. Fıkhî çerçevenin ele alınması, resmî söylemlerin analiz edilmesi ve belgelenmiş saha uygulamalarının gözden geçirilmesi yoluyla şu temel sonuçlara ulaşılmaktadır:

İlan Edilen İslami Referans: Hem Hamas hem de İslami Cihad, İslam'ın birincil referans kaynakları olduğunu vurgulamakta ve İsrail işgaline karşı direnişlerini meşru cihad kapsamında, özellikle de vatanın özgürleştirilmesi, canın ve kutsalların savunulması için farz kabul edilen savunma cihadı olarak tanımlamaktadır.

İlke Düzeyinde Uygunluk: Hareketler ile fıkıh arasında, işgale karşı direnişin hem bir hak hem de bir görev olduğu konusunda genel bir mutabakat vardır. Ayrıca, zaruret halinde geçici ateşkeslerin kabulü de fıkıh geleneğinde sağlam bir temele dayanmaktadır.

Söylemin Gelişimi ve Bağlamın Etkisi: Hamas, 2017 tarihli belgesinde, siyasi söyleminde daha pragmatik ve millî bir dile yönelerek uluslararası değişkenlerle uyum sağlamaya yönelik bir eğilim göstermiştir. Bununla birlikte, bu pragmatizm ile ideolojik sabiteler arasındaki gerilim varlığını sürdürmektedir. Ayrıca, işgal ve kuşatmanın ağır koşulları, direnişle ilgili içtihat ve uygulamaları kuşkusuz etkilemektedir.

Süregelen Fıkhî Tartışma: Direniş pratiklerine ilişkin fıkhî ihtilaflar, klasik metinlerin karmaşık güncel bir gerçekliğe uygulanmasında karşılaşılan zorlukları yansıtmaktadır. Bu bağlamda, şer'î değerlendirmeler siyasi ve ideolojik tutumlarla iç içe geçmektedir.

5.2. Gelecek Perspektifleri ve Öneriler

Yukarıda sunulanlar ışığında bazı perspektifler ve öneriler ortaya konulabilir:

Çağdaş Fıkhî Araştırmaların Derinleştirilmesi: İşgal ve asimetrik çatışmalar bağlamında "direniş fıkhı"nı ele alan, özgün ve derinlikli fıkhî çalışmalara acil ihtiyaç vardır. Bu çalışmaların, *mekasıdü'ş-şeria* ve denge fıkhına odaklanarak direnişin tüm biçimlerine dair açık şer'î ölçütler sunması; modern savaş araçları ve hedeflerin ayrımıyla ilgili sorunlara çözüm getirmesi beklenmektedir.

İç Diyaloğun Güçlendirilmesi: Direnişçi grupların liderleri (siyasi ve askerî) ile âlimler ve uzman fıkıhçılar arasında yapıcı ve sürekli bir diyaloğun teşvik edilmesi önemlidir. Bu diyalog, uygulamaların şer'î ve ahlaki çerçevelere uygun olarak gözden geçirilmesi ve düzenlenmesi ile söylem ile pratik arasındaki olası boşluğun kapatılmasına katkı sağlayacaktır.

Direniş ile Terörizmin Hassas Biçimde Ayrıştırılması: İşgale karşı meşru direniş ile terör arasındaki farkın net biçimde ortaya konulması gereklidir. Buna göre, işgal güçlerinin askerî unsurlarını hedef alan meşru direniş ile görece istikrarlı ülkelerde faaliyet gösteren bazı silahlı grupların sivilleri rastgele veya kasıtlı biçimde hedef alan eylemleri arasında açık bir ayrım yapılmalıdır. Bu tür eylemler, yasaklanmış terör kapsamında değerlendirilir. Filistin'deki İslami direniş hareketleri için kimi çevrelerce yöneltilen bu tür iddialar karşısında, araştırmacılar ve inceleme yapanlar, direniş olgusunu ele alırken bu ayrımı titizlikle gözetmeli ve ona uygun bir değerlendirme yapmalıdır.

Uluslararası İnsani Hukuka Bağlılığın Vurgulanması: Uluslararası sistemin adaleti zaman zaman sorgulansa da özellikle sivillerin ve esirlerin ko-

runmasına dair temel ilkeler açısından uluslararası insani hukuka bağlı kalmak önemlidir. Bu ilkeler, İslam şeriatında yer alan değerlerle çelişmediği gibi, aksine İslam'ın kabul ettiği ahlaki ölçülerle uyumludur. Ayrıca, söz konusu bağlılık, tarafların davranışlarını değerlendirmek için uluslararası alanda ortak ve kabul gören bir çerçeve sağlayabilir ve Filistin direnişinin meşruiyetini küresel düzeyde güçlendirmeye katkıda bulunabilir.

Olumlu Uygulamaların Belgelenmesi ve Yaygınlaştırılması: Esirlerle muamelede veya sivillere zarar vermekten mümkün olduğunca kaçınmada şer'î ve ahlaki ölçülere bağlılığı yansıtan uygulamaların belgelenmesi ve yaygınlaştırılması önemlidir. Bu durum hem dengeli bir tablo sunmakta hem de söz konusu ölçülere bağlılığın teşvik edilmesine katkı sağlamaktadır.

Kapsamlı Direnişe Odaklanma: Silahlı olmayan diğer direniş biçimlerinin (halk direnişi, siyasi, hukuki, medya, ekonomik, kültürel) teşvik edilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu tür yöntemler, bütüncül kurtuluş stratejisinin ayrılmaz bir parçası olarak silahlı direnişle bütünleşmekte; şer'î ve hukuki ölçütlerle uyumlu olmanın yanı sıra Müslümanların çağdaş gerçekliğiyle de örtüşmektedir.

Filistin İslami direniş hareketlerinin şeriat hükümlerine ne ölçüde bağlı kaldığı meselesi, dini, siyasi, askeri ve insani boyutların iç içe geçtiği karmaşık ve çok yönlü bir konudur. Bu meseleye dair sağlıklı bir anlayış ve değerlendirme için, şer'î metinlerin dikkatle incelenmesi, mevcut gerçekliğin titiz bir analizi ve uygulamaların nesnel biçimde değerlendirilmesi gereklidir. Ayrıca bu değerlendirmede, Filistin halkının yaşadığı işgalin olağanüstü koşulları ve uzun süreli çatışma gerçeği mutlaka dikkate alınmalıdır.

Sonuç olarak Siyonizm, son iki yüzyıl içinde uydurduğu hikâyeler, mağduriyet iddiaları ve özellikle iddia ettiği "soykırım" anlatısıyla —bunların gerçeğe tekabül eden kısmı belki de yüzde birin üzerine çıkmaz— yönlendirilmiş bir propaganda, ekonomik güç ve siyasi hâkimiyet aracılığıyla insanlığa karşı nefretin kılıcı haline gelmiştir. Günümüzde insanlığı, Siyonizm'in köleleştirmesinden, hâkimiyetinden, zorbalığından ve zulmünden koruyacak bir çatı kurma ihtiyacı vardır. Dünya ve insanlık bugün Siyonizm'in boynuna dayadığı ve "antisemitizm" yaftasıyla gerçeğin ve özgürlüğün savunucularını susturmaya kullanılan bu tehdide karşı insanlığı koruyacak bir güce muhtaçtır. Amerikan üniversitelerinde ve Batı ülkelerinde öğrencilerin gerçekleri söylemeleri engellenip dışlanmaları ve eğitim haklarından mahrum bırakılmaları, Siyonizm'in özgürlerin boynuna dayadığı kılıcın yol açtığı zulmün apaçık bir göstergesidir. Microsoft'tan kovulan

mühendis İbtihâl Ebû Sa‘d örneği bunun açık bir örneğidir. Gazze’de çocukların, kadınların ve erkeklerin kanı üzerinden yürütülen katliamlar; özgür bir ekonominin Siyonist-Amerikan boyunduruğundan kurtulma çabalarına karşı uygulanan en acımasız ekonomik savaş; uluslararası sözleşmelere, Uluslararası Ceza Mahkemesi kararlarına ve hatta Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarına karşı gösterilen küstahlık ve başkaldırış ve benzeri birçok örnek hepimizde şu çağrıyı uyandırmaktadır: “İnsanı koruyan bir çatı kurun.” Zulmün kılıcı olan antisemitizme karşılık, gerçeğin ve özgürlüğün kılıcını kuşanın; onun adı “insanlık” olsun. Bu kılıç, özgürlerin sığınağı olsun; Siyonist zulmünün hedefi haline gelmiş herkesi barındırsın ve her zalim Siyonist savaş suçlusunu peşine düşsün. Atılan öğrenciler için kapılarını açacak üniversiteler olmalı; işten çıkarılan memurlar için özgür İslam dünyasında onlara hakkını verecek kurumlar bulunmalı; öte yandan askerler ve komutanlar gibi Siyonist suçluların hareket alanı daraltılmalıdır.